

Finansira
Evropska unija

TWINNING PROJEKAT

PODRŠKA EU PARLAMENTIMA U BIH U POSLOVIMA EVROPSKIH INTEGRACIJA

INFORMATIVNI ČLANAK TWINNING PROJEKTA EU / NOVOSTI O PROCESU EVROPSKIH INTEGRACIJA

ZEMLJE ZAPADNOG BALKANA U PROCESU INTEGRACIJE U EU

► KRATKI PREGLED PRETHODNIH PROŠIRENJA

Evropska unija uspostavljena je s ciljem okončanja ratova i stvaranja mira u Evropi. Evropsku zajednicu za ugalj i čelik uspostavilo je 1951. godine šest država osnivača: Belgija, Francuska, Njemačka, Italija, Luksemburg i Nizozemska. Ova saradnja se, zatim, proširila i na druge privredne sektore: Evropsku ekonomsku zajednicu i Evropsku zajednicu za atomsku energiju koje su uspostavljene 1957. godine. Ta saradnja se razvila u organizaciju koju danas nazivamo Evropska unija. Još od 1957. godine, evropski savez se kontinuirano širio različitim tempom. Član 49 Ugovora o Evropskoj uniji predviđa da „svaka evropska država može podnijeti zahtjev za članstvo ukoliko poštuje demokratske vrijednosti EU i zalaže se za njihovo promoviranje“.

Do ovog trenutka, proces proširenja odvijao se u šest talasa:

- Danska, Irska i Velika Britanija pristupile su Evropskoj uniji 1973. godine (prvi talas);
- Grčka je pristupila 1981. godine (drugi talas);
- Španija i Portugal su se pridružile 1986. godine (treći talas);
- Austrija, Finska i Švedska su pristupile 1995. godine (četvrti talas);
- Češka Republika, Kipar, Estonija, Mađarska, Letonija, Litvanija, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija pristupile su 2004. godine (peti talas, prva faza);
- Bugarska i Rumunija postale su članice EU 2007. godine (peti talas, druga faza); i
- Hrvatska je pristupila 2013. godine (šesti talas).

► UVJETI ZA PRISTUPANJE

Svaka od zemalja pristupnica morala je i mora se obavezati na ispunjavanje uvjeta poznatih kao Kriteriji iz Kopenhagena, koje je Vijeće Evropske unije dogovorilo u Kopenhagenu 1993. godine. Oni uključuju:

- političke kriterije: stabilne institucije koje garantiraju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštovanje/zaštitu prava manjina;
- ekonomske kriterije: funkcionalnu tržišnu ekonomiju koja se može nositi s konkurentskim pritiscima i tržišnim silama unutar EU; i
- sposobnost preuzimanja obaveza članstva u EU, uključujući pridržavanje ciljeva političke, ekonomske i monetarne unije.

Projekat provodi konzorcij koji čine
Narodna skupština Mađarske, Parlament Austrije i Hrvatski sabor.

REPUBLIK ÖSTERREICH
Parlament

ORSZÁGGYŰLÉS

HRVATSKI SABOR

▶ REGIJA ZAPADNOG BALKANA I EVROPSKA UNIJA

U trenutnom programu proširenja EU nalazi se šest zemalja Zapadnog Balkana (Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo¹, Sjeverna Makedonija, Crna Gora i Srbija).

Od ovih šest država:

- Crna Gora i Srbija su kandidati za članstvo u EU i nalaze se u procesu pregovora,
- Albanija i Sjeverna Makedonija su kandidati za članstvo u EU koji čekaju otvaranje pregovora,
- Bosna i Hercegovina, kao i Kosovo, su potencijalne zemlje kandidati (tj. zemlje koje nisu priznate kao zemlje kandidati, ali imaju perspektivu da to postanu).

EU je pokrenula Proces stabilizacije i pridruživanja (SAP) 1999. godine, koji predstavlja okvir za odnose između EU i zemalja Zapadnog Balkana. U osnovi, SAP je služio kao okvir za pregovore EU sa svim zemljama Zapadnog Balkana. SAP sadrži tri glavna cilja: stabilizaciju zemalja i poticanje njihovog brzog prelaska na tržišnu ekonomiju; promoviranje regionalne saradnje; pripremu zemalja za članstvo u EU.

Evropsko vijeće je u junu 2000. godine u Feiri potvrdilo da su zemlje Zapadnog Balkana koje učestvuju u procesu stabilizacije i pridruživanja „potencijalni kandidati“ za članstvo u EU. „Evropska perspektiva“ zemalja Zapadnog Balkana potvrđena je i u strategiji Komisije za Zapadni Balkan iz februara 2018. godine. Komisija je usvojila strategiju pod naslovom „Kredibilna perspektiva proširenja i pojačani angažman EU u zemljama Zapadnog Balkana“ te njome potvrdila evropsku budućnost regiona kao geostratešku investiciju u stabilnu, jaku i ujedinjenu Evropu utemeljenu na zajedničkim vrijednostima. U njoj su opisani prioriteti i područja snažnije saradnje, s naglaskom na specifične izazove s kojima se Zapadni Balkan suočava, posebno kada je riječ o potrebi za temeljnim reformama i dobrosusjedskim odnosima.

Svake godine Komisija usvaja „paket proširenja“ - skup dokumenata u kojima pojašnjava svoju politiku proširenja EU. Ono što je najvažnije je da ovaj paket uključuje saopćenje o proširenju kojim se utvrđuje put naprijed i analizira situacija u zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima. Paket sadrži izvještaje u kojima službe Komisije iznose detaljnu procjenu stanja u svakoj zemlji kandidatu i potencijalnom kandidatu za prethodnu godinu te daju smjernice o prioritetima u okviru reformi.

Važno je naglasiti da Komisija pokreće odluke EU o politici proširenja, ali odluke donose države članice ili u Evropskom vijeću (na nivou šefova država ili vlada) ili u Vijeću (na nivou ministara).

U oktobru 2019. godine, Vijeće Evrope nije donijelo odluku o otvaranju pregovora o pristupanju s Albanijom i Sjevernom Makedonijom, ali je najavilo da će se pitanje proširenja ponovo pokrenuti prije samita EU-Zapadni Balkan u Zagrebu u maju 2020. godine.

Evropska komisija u novom sazivu stupila je na funkciju 1. decembra 2019. godine. Ključni dužnosnici za politiku proširenja su gospođa Ursula Von der Leyen, njemačka političarka koja je postala predsjedavajuća Evropske komisije, gospodin Josep Borell, španski političar koji je imenovan na mjesto potpredsjedavajućeg Evropske komisije i visokog predstavnika Evropske unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, a gospodin Olivér Várhelyi, iskusni mađarski diplomata, dobio je mjesto komesara za susjedstvo i proširenje.

¹ Ova odrednica ne dovodi u pitanje stavove o statusu i u skladu je s Odlukom Vijeća sigurnosti UN-a br. 1244/1999 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova.

Dana 5. februara 2020. godine Evropska komisija objavila je svoje Saopćenje pod naslovom “Poboljšanje procesa pridruživanja - vjerodostojna EU perspektiva za Zapadni Balkan” s ciljem ponovnog jačanja pristupnog procesa čineći ga predvidljivijim, vjerodostojnijim, dinamičnijim i podložnim snažnijem političkom usmjeravanju, temeljeno na objektivnim kriterijima i strogim pozitivnim i negativnim uvjetovanjima i reverzibilnosti.

U martu 2020. godine, nakon zaključaka Vijeća za opće poslove Evropske unije, Evropsko vijeće je podržalo ovo Saopćenje, ponovivši da se raduje prijedlozima Komisije koji uključuju poboljšani pristup u budućim pregovaračkim okvirima i nadogradnji na primjenjivu praksu u okviru obnovljenog konsenzusa o proširenju. Evropsko vijeće također je odlučilo otvoriti pregovore o pristupanju s Albanijom i Sjevernom Makedonijom.

U maju 2020. godine, na Samitu EU-Zapadni Balkan u Zagrebu (koji je održan putem Interneta) usvojena je Deklaracija u kojoj je ponovljena snažna solidarnost Evropske unije s regijom, potvrđena njena evropska perspektiva i poslana poruka o pojačanom angažmanu Evropske unije.

U oktobru 2020. godine, zajedno s Paketom proširenja za 2020. godinu, Komisija je usvojila i sveobuhvatni Ekonomski i investicijski plan za Zapadni Balkan, s ciljem poticanja dugoročnog ekonomskog oporavka regije, pružanja podrške zelenoj i digitalnoj tranziciji, te podržavanja regionalne integracije i konvergencije s Evropskom unijom. Ekonomski i investicijski plan utvrđuje značajan investicijski paket u okviru kojeg će se mobilizirati do devet milijardi eura sredstava za regiju. Podržat će održivu povezanost, ljudske potencijale, konkurentnost i inkluzivni rast te zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju. Procjene Paketa proširenja popraćene su preporukama i smjernicama po reformskim prioritetima, koji ostaju u središtu procesa pristupanja EU. Provedba ovih reformi, posebno u oblasti vladavine prava, bit će presudna za uspjeh Ekonomskog i investicijskog plana i poticanje održivog ekonomskog razvoja u regionu.

► STATUS ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA U PROCESU EVROPSKIH INTEGRACIJA

(zemlje su navedene prema abecednom redu)

Albanija

Albanija je podnijela zahtjev za pristupanje 2009. godine, a status kandidata dodijeljen joj je 2014. godine. Kao uvjet za otvaranje pregovora o pridruživanju, Komisija je identificirala pet ključnih područja u kojima bi Albanija trebala ostvariti napredak, a to su reforma javne uprave, reforma pravosuđa, borba protiv korupcije, borba protiv organiziranog kriminala, ljudska prava (uključujući i zaštitu manjina). U svom paketu o proširenju iz maja 2019. godine, Komisija je preporučila da države članice otvore pregovore s Albanijom. U oktobru 2019. godine Evropsko vijeće je odgodilo odluku o ovom pitanju, ali je u zaključcima iz marta 2020. godine dalo zeleno svjetlo za otvaranje pregovora o pristupanju s Albanijom.

Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina trenutno ima status potencijalnog kandidata za članstvo u Evropskoj uniji. Zemlja je službeni zahtjev za članstvo u EU podnijela 2016. godine. U svom Mišljenju o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, objavljenom u maju 2019. godine, Komisija je navela da je zemlja u ranoj fazi ispunjavanja uvjeta za pristupanje EU, te je stoga iznijela sveobuhvatne prijedloge reformi u područjima vladavine prava, demokratije, temeljnih ljudskih prava i javne uprave.

Komisija smatra da pregovori o pristupanju Evropskoj uniji s Bosnom i Hercegovinom trebaju započeti nakon što zemlja postigne potreban stepen usaglašenosti s kriterijima za članstvo, a posebno s političkim kriterijima iz Kopenhagena. Bosna i Hercegovina će morati temeljno unaprijediti svoj zakonodavni i institucionalni okvir kako bi osigurala ispunjavanje 14 ključnih prioriteta navedenih u Mišljenju, između ostalih

- osigurati vidljive rezultate kada je u pitanju funkcioniranje mehanizma koordinacije o pitanjima koja se odnose na EU na svim nivoima, uključujući i pripremu i usvajanje nacionalnog programa za usvajanje pravne stečevine EU;
- osigurati pravilno funkcioniranje Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje kao zajedničkog tijela (delegacije) BiH i Evropske unije u okviru parlamentarne dimenzije.

U decembru 2019. godine Vijeće je usvojilo Zaključke o mišljenju Komisije kojima poziva BiH da započne s rješavanjem ključnih prioriteta poput reforme javne uprave, reforme pravosuđa, jačanja borbe protiv korupcije i organiziranog kriminala i slično.

Kosovo

Kosovo je postalo potencijalni kandidat 2008. godine, dok je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju stupio na snagu 2016. godine.

Sve države članice, osim njih pet (Kipar, Grčka, Rumunija, Slovačka i Španija), priznale su nezavisnost Kosova. U regionu, Srbija i Bosna i Hercegovina nisu priznale Kosovo.

Evropska komisija je otvorila pregovore o liberalizaciji viznog režima s Kosovom 2012. godine i u svom izvještaju iz jula 2018. godine predložila da Evropski parlament i Vijeće donesu odluku o ukidanju viznog režima.

Međutim, među državama članicama još nije postignuta dovoljna većina u pogledu odobravanja ukidanja viznog režima za Kosovo.

Crna Gora

Crna Gora je podnijela zahtjev za članstvo u EU 2008. godine, a zatim otvorila pregovore o pristupanju 2012. godine. U svojoj strategiji proširenja, objavljenoj u februaru 2018. godine, Komisija je 2025. godinu istakla kao moguću ciljnu godinu za pridruživanje Crne Gore, zajedno sa Srbijom.

Crna Gora je do sada otvorila ukupno 32 poglavlja, od mogućih 35, a privremeno je zatvorila tri.

Sjeverna Makedonija

Sjeverna Makedonija je podnijela zahtjev za članstvo 2004. godine, a kandidatski status dobila 2005. godine. Glavna prepreka započinjanju pregovora o pristupanju bio je spor oko imena s Grčkom, koji je riješen Sporazumom iz Prespe u junu 2018. godine. U svjetlu rezultata koje je postiglo Skoplje, Komisija je već više puta predložila Vijeću, u svom Paketu proširenja iz 2019. godine, otvaranje pregovora o pristupanju sa Sjevernom Makedonijom.

Nakon što je u oktobru 2019. godine izostao dogovor, Evropsko vijeće je donijelo odluku o otvaranju pristupnih pregovora sa Sjevernom Makedonijom u martu 2020. godine.

Srbija

Srbija je podnijela zahtjev za pristupanje 2009. godine, a pregovore o pristupanju otvorila 2014. godine. U svojoj strategiji proširenja u februaru 2018. godine, Evropska komisija je predvidjela da će Srbija biti spremna da se pridruži EU 2025. godine, nakon provedbe očekivanih reformi.

Do danas je otvoreno 18 pregovaračkih poglavlja za pristupanje, a dva su privremeno zatvorena.